

„PODHALE W OGNIU”

Inscenizacje i rekonstrukcje historyczne są coraz częściej spotykaną formą przekazu treści związanych z najnowszą historią Polski. Na Podhalu od kilku lat funkcjonują grupy, które przez prezentacje mundurów historycznych i broni starają się zainteresować młodych ludzi historią ojczyzny. Najważniejszą i pierwszą, jaka na tym terenie powstała, jest Grupa Rekonstrukcji Historycznych „Podhale w ogniu”, funkcjonująca jako jednostka organizacyjna nowotarskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Impuls do powstania grupy dała ogólnopolska konferencja naukowa „Wokół legendy »Ognia«. Opór przeciw zniewoleniu Polska-Małopolska-Podhale 1945–1956”, zorganizowanej przez IPN i PTH w Nowym Targu w marcu 2007 r. Wówczas to, ostatniego dnia obrad, zrealizowano na nowotarskim rynku pierwszą na Podhalu inscenizację historyczną nawiązującą do działalności podziemia niepodległościowego po zakończeniu II wojny światowej. Scenariusz inscenizacji opierał się na prawdziwych wydarzeniach, jakie miały miejsce w kwietniu 1945 r., kiedy żołnierze z oddziału Józefa Kurasia „Ognia” rozbili nowotarski PUBP, uwalniając przetrzymywanych w areszcie więźniów i niszcząc dokumentację urzędu. W 2007 r. rolę gmachu UB spełnił natomiast nowotarski ratusz do jego „rozbitcia” zaangażowano kilkudziesięciu rekonstruktorów z całej Polski, w tym kilkunastu członków PTH.

„Spotkanie z Gorcami” na Polanie Łonna, 12 lipca 2009 r.

Inscenizacja „Szczała – wojna i okupacja” podczas corocznego odpustu partyzanckiego, 16 sierpnia 2009 r.

Sanitariuszka „Wilga”. Szczawa,
16 sierpnia 2009 r.

Impreza cieszyła się dużym zainteresowaniem, a po jej zakończeniu do organizatorów konferencji zaczęły się zgłaszać pojedyncze osoby, które chciały brać udział w kolejnych inscenizacjach związanych z okupacyjną przeszłością Podhala. Władze PTH postanowiły zatem powołać do życia własną grupę rekonstrukcyjną, co ostatecznie nastąpiło 8 grudnia 2007 r. Na czele grupy stanął Michał Maciaszek, historyk-regionalista i kolekcjoner militariów.

Jednym z podstawowych celów grupy jest rozwijanie wiedzy na temat polskiej barwy i broni, a także wyposażenia i umundurowania żołnierzy innych armii, które w czasie II wojny światowej walczyły na terenie Podhala. Istotne miejsce w jej działalności zajmuje organizowanie inscenizacji, rekonstrukcji i widowisk historycznych związanych z dziejami Polski i Podhala oraz pikników edukacyjnych i rajdów turystyczno-historycznych. Przedsięwzięcia te mają wysoki walor

edukacyjny – są źródłem wiedzy o najnowszej historii Polski zarówno dla widzów, jak i dla samych członków grupy, często uczniów podhalańskich szkół średnich, którzy w ten sposób uzupełniają swoje wiadomości z najnowszej historii. Innym, równie ważnym zadaniem GRH „Podhale w ogniu” jest opieka nad miejscami pamięci narodowej i uczestnictwo w uroczystościach rocznicowych. Warto zaznaczyć, że wszystkie te działania konsultowane są z zawodowymi historykami, a przy okazji niektórych wydarzeń wydawane są okolicznościowe broszury, dzięki czemu widzowie inscenizacji lub uczestnicy rajdów mogą pogłębić swoją wiedzę już po zakończeniu danej imprezy. Istotne jest bowiem, żeby inscenizacje czy rekonstrukcje nie kojarzyły się tylko z mundurami, petardami i bronią, ale przy zachowaniu tych atrakcyjnych, zwłaszcza dla młodzieży, elementów, opowiadały konkretną, prawdziwą historię.

Grupa liczy siedemnastu członków i składa się z trzech sekcji. Pierwsza z nich, sekcja partyzancka, odtwarza oddziały podziemia niepodległościowego z lat 1939–1945, a także partyzantkę antykomunistyczną z pierwszych lat powojennych. Sekcja ta posiada różnego rodzaju wyposażenie żołnierskie typowe dla oddziałów partyzanckich – od elementów mundurów WP, poprzez „zdobyczny” ekwipunek niemiecki, aż po „zrzutowe” brytyjskie

Ckm „Maxim” na pozycji,
Tylmanowa, 12 września 2009 r.

XXX Turystyczny Zlot im. mjr. Juliana Zubka „Tatara”. Hala łąbowska, 17 września 2009 r.

battledressy. Także uzbrojenie jest typowo partyzanckie – długie karabiny różnych typów, niemieckie, angielskie i sowieckie pistolety maszynowe oraz trzy ręczne karabiny maszynowe.

Druga sekcja GRH odtwarza oddziały Wojska Polskiego oraz Korpusu Ochrony Pogranicza, które walczyły na Podhalu w pierwszych dniach wojny obronnej 1939 r., natomiast trzecia zajmuje się rekonstrukcją 1. Armii Wojska Polskiego, mimo że nie walczyła ona w tym regionie Polski. Dzięki wsparciu niektórych członków grupy, sekcja ta dysponuje kilkoma oryginalnymi pojazdami militarnymi z okresu II wojny światowej, jak choćby samochodami Gaz 67 Czapajew, Jeep Willys, Dodge WC-51 oraz motocyklem M-72.

Do najważniejszych osiągnięć „Podhala w ogniu” zaliczyć należy pomoc w organizacji dwóch edycji „Rajdu szlakami żołnierzy mjr. Józefa Kurasia »Ognia«”, które odbyły się w latach 2007–2008 (druga i trzecia edycja rajdu), oraz współorganizację „Rajdu szlakami żołnierzy 1. pułku strzelców podhalańskich AK”, który odbył się w październiku 2009 r. Grupa wzięła udział w kilku innych widowiskach, których scenariusze sama opracowała. Dwukrotnie, w 2008 i 2009 r., członkowie grupy organizowali tradycyjny sierpniowy odpust partyzancki w Szczawie, na który od kilkudziesięciu lat przyjeżdżają kombatancki z całej Polski. Uroczystościom towarzyszyły inscenizacje nawiązujące do historii okupacji niemieckiej w Górcach i na Podhalu oraz do czasów stalinowskich w Polsce. Podobne widowiska miały miejsce w Ochojniczy Górnej (2007 r.), Rabce (2008 r.), Nowym Targu (2009 r.) i Tylmanowej (2009 r.), gdzie w ramach zeszlórocznych Europejskich Dni Dziedzictwa członkowie grupy zajęli stanowiska bojowe w zachowanych polskich okopach z wojny obronnej i zainscenizowali starcie żołnierzy WP z jednostkami niemieckimi i słowackimi.

Ponieważ bardzo ważnym aspektem działalności grupy jest popularyzowanie historii i edukacja najmłodszych, już dwa razy zorganizowała ona rodzinne pikniki historyczne

„Rajd Szlakami Żołnierzy 1. psp AK”. Gorce, 23–25 października 2009 r.

w Nowym Targu, wzięła też udział w podobnych imprezach na zaproszenie Gorczańskiego Parku Narodowego (Polana Łonna w Gorcach) oraz Towarzystwa Miłośników Piwnicznej (Hala Łabowska w Beskidzie Sądeckim). Członkowie grupy uczestniczą w inscenizacjach historycznych odbywających się w Polsce i na Słowacji.

Grupa bierze także udział w innych przedsięwzięciach. Poszczególne sekcje pomagały m.in. w realizacji dwóch filmów dokumentalnych: *Brygada Świętokrzyska NSZ* (2008 r.) dla Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie oraz *Pierwsze Virtuti* (2009) dla TVP Historia.

Najciekawszym i chyba najbardziej wzruszającym wydarzeniem, w którym uczestniczyli rekonstruktorzy z GRH „Podhale w ogniu”, był przyjazd na osiedle Polanki nad Szczawą kpt. Antoniego Tomiczka – pilota wojskowego, który w czasie II wojny światowej latał nad okupowaną Polskę i w grudniu 1944 r. dokonał ostatniego zrzutu na znajdującą się właśnie na Polankach i ochranianą przez 1. psp AK placówkę zrzutową „Wilga”. W 2008 r., po 64 latach, miał okazję w towarzystwie historyków, dziennikarzy i rekonstruktorów, odwiedzić zrzutowisko i spotkać się z ludźmi, którzy w roku 1944 r. widzieli jego samolot krążący nad góralskimi chatami. Na zakończenie wizyty kilkunastu „partyzantów” wyrzuciło w powietrze rogatywki i furażerki – w tym samym geście, w jakim żołnierze AK żegnali w 1944 r. samolot kpt. Tomiczka.

Wszystkie fotografie: Archiwum PTH Oddział Nowy Targ